

„Noi” mijloace pentru prevenirea violenței în școală

O cultură democratică în școală prin abordarea „întregii comunități”.

Pe baza rezultatelor din proiectul pilot (focus grupuri în 5 țări partenere) se poate afirma că școlile au capacitatea de a deveni spații publice unde probleme ca violența să fie rezolvate în conformitate cu nevoile comunității. Asemenea școli ar deveni sisteme incluzive și democratice preocupate de justiție socială, de respectul pentru celălalt, de abordarea critică, egalitate, libertate, urmărirea binelui colectiv și ar promova o abordare din perspectiva ”întregii comunități”.

Aspectul central al abordării ”comunitare” îl reprezintă desigur, **comunitatea**. Aceasta nu reprezintă doar o modalitate de integrare locală (teritorială) ci și un mod și un sens de apartenență care generează acțiune socială¹. O asemenea abordare înseamnă transfer de putere de la instituții către comunitate prin stabilirea de rețele de relaționare între cetățeni și organizații în scopul de a se ajunge la parteneriate durabile și echilibrate. În acest sens, abordarea ”comunității globale” este un termen general pentru ceea ce înseamnă implicarea și angajamentul întregii comunități în conducerea (governance) școlii democratice; aceasta ar însemna implicarea activă a tuturor celor interesați adică profesori, elevi, părinți, conducerea școlilor. Dar mai important este că se accentuează implicarea în școli a societății civile astfel încât să se formeze deprinderi de angajament civic și politic bazate pe relații de încredere, cooperare și suport. Deschiderea școlii față de comunitate presupune angajarea democratică a actorilor interesați din ambele entități (școală, comunitate) prin respect față de principiile de bază ale coexistenței democratice și respectului. Deci, bazați pe cele de mai sus am putea să lucrăm pentru instituirea unei școli deschise și democratice care să se focalizeze pe dezvoltarea unei culturi democratice care promovează responsabilitatea civică prin înțelegere interculturală și prin respectarea drepturilor omului. În astfel de școli, cadrele didactice lucrează împreună (în mod colegial) răspunzând nevoilor elevilor lor și stimulându-i pe aceștia să gândească critic, să întrebe (și să se întrebe), să manifeste interes pentru cunoaștere și să simtă bucurie pentru activitatea de învățare. O asemenea școală ar trebui să-i învețe pe elevi să rezolve situațiile conflictuale și să dezvolte competențe și deprinderi care să-i ajute să facă față provocărilor, să-i inspire la conciliere și pace, să promoveze înțelegerea identității și diversității și ar trebui să satisfacă în același timp nevoile cadrelor didactice, ale elevilor, ale părinților, ale conducătorilor școlari și ale comunității în ansamblu.

Pentru ca aceste lucruri să se întâmple trebuie să fie descătușat potențialul inovativ al școlilor, al profesorilor și al comunităților din jurul acestora; trebuie restaurată încrederea comunităților educaționale în profesori și în școli și trebuie construit un sens corect (adecvat) a ceea ce înseamnă o școală incluzivă. Profesorii au nevoie să poată reflecta (mai mult) asupra propriei lor experiențe de lucru, să comunice (mai mult) cu ceilalți colegi și cu întreaga comunitate; trebuie dezvoltate și capacitățile elevilor, ale părinților și ale altor ”stakeholderi” astfel încât

¹ ... cf. Boyes-Watson, 2005

aceștia să participe , să discute, să analizeze critic propria experiență cotidiană. Este nevoie să se dezvolte un (nou) profesionalism democratic bazat pe valorile fundamentale ale drepturilor omului și democrației în care inima (motorul) îl formează activismul profesional al cadrelor didactice.

Sugestii pentru acțiune

A. La nivelul comunității educaționale

- Conducerea democratică a școlii: o cartă a școlii pentru drepturile copilului și ale omului în general

Discuțiile asupra aspectelor violenței desfășurate la fiecare început de an școlar (și apoi periodic pe toată durata anului) sunt foarte importante pentru prevenirea, stăpânirea și combaterea violenței. Asemenea discuții trebuie să implice profesori, directori de școală, părinți, elevi într-un dialog care să conducă la o înțelegere comună și la un plan comun de combatere a violenței bazat pe principiile toleranței, incluziunii și respectului.

- Prevenirea timpurie

O altă sugestie venită din discuțiile focus-grup a fost de a se realiza planuri de acțiune pentru prevenirea unor posibile incidente violente, astfel încât toți membrii comunității școlii să devină conștienți de felul în care pot face față situațiilor de violență. De exemplu s-a sugerat (într-una din țările partenere) să fie încurajate procesele de mediere de către elevi a violențelor (peer mediation processes).

- Angajarea întregii comunități

Și autoritățile locale, serviciile sociale municipale, grupurile de activiști din organizații neguvernamentale, instituțiile de cultură, universitățile pot fi atrase să contribuie la prevenirea și stăpânirea violenței. Prin deschiderea către comunitatea locală, violența școlară este mai bine înțeleasă ca fenomen social care trebuie problematizat, abordat și stăpânit (controlat) în comun. Dezvoltând și menținând dialogul dintre școală, părinți, elevi, autorități se asigură o preocupare prioritară pentru combaterea violenței. Se recomandă organizarea periodică de întâlniri referitoare la situații care apar în viața școlii, promovarea muncii în echipă și a unui climat pozitiv în școală. O asemenea colaborare ar putea conduce la rezolvări mai eficiente a conflictelor și la asigurarea unei abordări comune asupra modului în care ar trebui să fie reglementată disciplina școlară adesea mult prea orientată către pedeapsa inefficientă sau nepotrivită.

- Conștiința, autonomia profesională, responsabilitatea și angajarea (morală) a cadrelor didactice

Profesionalismul și angajarea personală a profesorilor sunt indispensabile pentru a face față violenței școlare. După mulți participanți la focus grup ar fi nevoie în școli de educatori atașați respectării drepturilor omului care caută să fie permanent informați, folosesc stiluri variate de predare și îi încurajează pe elevi să fie participanți activi în contexte societale mai largi; profesori care să fie conștienți de probleme ca homofobia și xenofobia, profesori care pot comunica eficient atât cu elevii cât și cu părinții acestora, care au încredere în propriile lor abilități, în propria morală, stimă de sine, au energie pozitivă și motivație pentru a inova și dezvolta practici adecvate (diferențiate) care să îmbunătățească performanța școlară (învățarea).

- Conștiința și suportul părinților

S-a discutat pe larg despre rolul important al părinților în cadrul procesului educațional. S-au menționat Școlile Părinților ca modalități de întărire a participării active a acestora la reducerea violenței. În unele țări partenere, Consiliile Părinților din școli au fost percepute ca esențiale pentru a-i antrena pe părinți în politica de prevenire. S-a cerut ca asociațiile de părinți să fie încurajate și consultate atunci când se iau decizii.

- Dezvoltarea participării active a elevilor la conducerea școlii (school governance)

Elevii reprezintă un element activ important în comunitatea școlară și trebuie să simtă că școala răspunde așteptărilor și nevoilor lor. Conducerea școlilor trebuie să încurajeze manifestarea cetățeniei active din partea elevilor, adică , printre altele participarea activă a acestora la stabilirea reglementărilor și la organizarea activităților școlare. Acest rezultat se poate obține prin activizarea consiliilor elevilor și prin promovarea dialogului în cadrul școlii.

B. La nivelul politicii educaționale

- Formarea educatorilor (profesorilor) în mod deosebit în domenii legate de științele socio-umane

Profesorii trebuie să fie capabili să înțeleagă și să analizeze mai bine violența ca fenomen social. S-a observat (în cadrul discuțiilor) că adesea perfecționarea profesorilor nu este acoperită suficient cu module de științe socio-umane care ar fi totuși foarte utile tuturor profesorilor (indiferent de specialitate) pentru a putea fi mai competenți în adresarea fenomenului violenței școlare.

- Suport permanent pentru activitatea școlilor și a profesorilor

În scopul îmbunătățirii capacității lor de a combate violența, profesorii au nevoie de sprijin din partea profesioniștilor specializați cum ar fi asistenții sociali sau psihologii, dar și de mai multă recunoaștere morală din partea societății. Totodată profesorii ar trebui să se bucure de mai mult spațiu și timp pentru a discuta cu colegii lor și de a reflecta în comun asupra propriei lor experiențe profesionale. Ei ar trebui să poată împărtăși preocupările lor în cadrul unor sesiuni pedagogice speciale, evitând astfel demotivarea, pierderea entuziasmului, acumularea frustrării (teachers burn-out).

- Importanța educației timpurii a copiilor

S-a convenit că este important ca dezvoltarea cetățeniei democratice și a educației pentru drepturile omului să înceapă de timpuriu. Instituțiile de educație timpurie trebuie să devină chiar locuri de practicare (incipientă) a participării democratice.

- Politici de dezvoltare a managementului educațional

Managementul școlar (education leadership) are de asemenea un rol vital în promovarea și sprijinirea unei culturi școlare democratice și dezvoltarea unui climat școlar pozitiv care să contribuie la prevenirea violenței. Oficialii din educație, directori sau inspectori pot avea contribuții importante la promovarea unei culturi a dialogului și la susținerea efortului profesorilor de a promova școala democratică. S-a sugerat și că asemenea oficiali ar trebui evaluați (și) din perspectiva capacității lor de a face față acestor cerințe.